

RAPORT Z REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY PRZYTUŁY NA LATA 2021 – 2025 Z PERSPEKTYWĄ DO 2027 R.

Lata 2021 – 2023

GMINA PRZYTUŁY
POWIAT ŁOMŻYŃSKI
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	3
1.2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	3
2. ZMIANA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY PRZYTUŁY	10
2.1. LASY I OBSZARY CHRONIONE.....	10
2.2. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA	11
2.3. WODY	13
2.4. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE.....	24
2.5. HAŁAS I PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	28
2.6. POWAŻNE AWARIE	36
3. SPRAWOZDANIE – OCENA REALIZACJI PROGRAMU.....	37
3.1. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.....	37
3.2. ZREALIZOWANE DZIAŁANIA	45
3.3. ZREALIZOWANE WSKAŹNIKI	46
4. PODSUMOWANIE	47
5. SPIS TABEL I RYSUNKÓW	47

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Podstawę prawną opracowania Raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. stanowi art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2024 poz. 54). Zgodnie z zapisami ustawy organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia radzie gminy. Następnie raporty te są przekazywane do organu wykonawczego powiatu.

Niniejszy raport dotyczy lat 2021 – 2023.

Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. stanowi przede wszystkim ocenę stopnia wykonania zadań własnych założonych w POŚ. Opracowanie obejmuje również omówienie zmian w zakresie wszystkich kierunków ochrony środowiska, jakie dokonały się w ciągu ostatnich lat na terenie Gminy Przytuły.

Niniejszy Raport skupia się przede wszystkim na latach **2021 – 2023**. Odwołuje się także do danych zaprezentowanych w samym Programie Ochrony Środowiska.

1.2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Przytuły leży w województwie podlaskim, w powiecie łomżyńskim. Siedzibą gminy jest miejscowość Przytuły. Gmina znajduje się, wraz z resztą powiatu, w części zachodniej województwa, a północno - wschodniej powiatu. Ma charakter gminy wiejskiej. Sam powiat łomżyński graniczy z takimi powiatami jak: kolneński, grajewski, moniecki, zambrowski, ostrołęcki, ostrowski. Gmina Przytuły graniczy z następującymi gminami: Grabowo, Jedwabne, Radziłów, Stawiski oraz Wąsosz.

Rysunek 1. Położenie Gminy Przytuły na tle powiatu łomżyńskiego

Źródło: <https://www.osp.org.pl>

W skład gminy wchodzi następujące miejscowości: Bagienice, Borawskie, Chrzanowo, Doliwy, Gardoty, Grzymki, Kubra-Przebudówka, Mieczki, Mroczyki, Nowa Kubra, Obrytki, Pieńki Okopne, Przytuły, Przytuły-Kolonia, Przytuły-Las, Stara Kubra, Supy, Trzaski, Wagi oraz Wilamowo.

Zgodnie z danymi GUS w 2023 r. powierzchnia gminy wynosi 71 km². W 2022 r. na terenie gminy znajdował się 20 sołectw.

W podziale fizycznym – geograficznym Gmina Przytuły położona jest w granicach:

- Mezuregionu: Wysoczyzna Kolneńska;
- Makroregionu: Nizina Północnopodlaska;
- Podprowincji: Wysoczyzny Podlasko-Białoruskie;
- Prowincji: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski;
- Megaregionu: Niż Wschodnioeuropejski.

Pod względem geologicznym obszar Gminy Przytuły leży na prekambryjskiej platformie wschodnioeuropejskiej w obrębie wyniesienia mazursko - suwalskiego. Podłoże mezozoiczne stanowią utwory kredy górnej wykształcone w postaci margli i opoki. Osady trzeciorzędowe tworzą oligoceńskie piaski oraz mułki, mioceńskie piaski drobne i pylaste oraz iły przewarstwione wkładkami węgla brunatnego, a także plioceńskie iły będące bezpośrednim

podłożem osadów czwartorzędnych. Czwartorzęd reprezentowany jest tutaj przez utwory wszystkich zlodowaceń, a ich miąższość waha się od 170 do 200 m.

Z okresu zlodowacenia środkowo - polskiego pochodzą gliny zwałowe występujące w okolicach wsi Mazewo, Czarnowo, Czarnówek, Bzury. W budowie moren martwego lodu udział bierze materiał piaszczysto - żwirowy o bezwładnej strukturze. Moreny te tworzą wzniesienia w zachodniej i wschodniej części gminy.

Ponadto występują tu osady akumulacji szczelinowej (wały i wzgórza kemowe) wykształcone jako warstwowe piaski oraz żwiry przykryte gruzowo - gładowym lub piaszczysto - gliniastym płaszczem moreny ablacyjnej oraz osady akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej w postaci nieregularnych płatów z domieszką żwirów, piasków podścielonych glinami zwałowymi.

Z okresem zlodowacenia północno - polskiego wiążą się utwory akumulacji lodowcowej (gliny piaszczyste) występujące w północnej części gminy, a także utwory akumulacji fluwioglacjalnej zalegające na równinie sandrowej i w dolinie Wissy. W ich skład wchodzi piaski pylaste, piaski drobne i średnie przewarstwione żwirami. Osady te należą wiekowo do plejstocenu.

Najmłodszymi utworami uczestniczącymi w budowie geologicznej obszaru są osady holoceniowe o charakterze aluwialno - deluwialnym oraz utwory bagienne. Osady aluwialno - deluwialne reprezentują grunty mineralne (piaski drobnoziarniste z domieszką części organicznych) zalegające dna dolinek denudacyjnych i nieckowatych odcinków większych dolin. Utwory akumulacji bagiennej (namuły organiczno-pylaste lub piaszczyste oraz torfy) wypełniają na całej długości współczesną dolinę Wissy oraz prawie wszystkie zagłębienia terenowe.

W budowie geologicznej terenu uczestniczą: prekambryjska platforma wschodnioeuropejska, utwory triasu, jury oraz kredy, a następnie trzeciorzędu wykształconego jedynie w miocenie w postaci piasków z wkładkami węgla brunatnego i mułków.

Czwartorzęd reprezentują utwory trzech pierwszych zlodowaceń o łącznej miąższości 150 - 170 m. Wały kemowe stanowiące kulminacje terenowe na zachodzie budują utwory akumulacji wodnolodowcowej w postaci piasków drobnych i średnich. Na obszarze wysoczyzny występują również pagórki martwego lodu, które bezładnie tworzą piaski oraz żwiry z domieszką kamieni o zmiennej miąższości. Na obrzeżach obszarów wysoczyzny spotyka się osady piasków akumulacji wodnolodowcowej reprezentowane przez frakcje różnoziarniste z niewielką ilością żwirów.

W centralnej części terenu zgodnie z morfologią występują utwory akumulacji rzecznej. Są to holoceniowe piaski drobne oraz średnie przewarstwione żwirami zalegające w terasie nadzalewowej (erozyjno - akumulacyjnej) oraz torfy położone w obrębie terasy zalewowej doliny Wissy.

Dna dolinek erozyjno - denudacyjnych wyścielone są namułami organicznymi pylastymi lub piaszczystymi o miąższości 1,5 - 2 m lub piaskami gliniastymi i glinami.

Położenie komunikacyjne

Gmina położona jest poza ważnymi drogami tranzytowymi o charakterze drogi międzynarodowej, międzyregionalnej i z tego powodu kolizje z zewnętrznym ruchem są znikome. Na terenie gminy nie występują drogi krajowe. Przez gminę przebiegają dwie drogi wojewódzkie – nr 648 Stawiski – Przytuły i nr 668 Jedwabne – Przytuły – Radziłów jak również drogi powiatowe i gminne. Miejscowość gminna jest lokalnym węzłem o promienistym układzie dróg. W jej rejonie zbiega się 7 kierunków dróg powiatowych i wojewódzkich. Drogi te prowadzą głównie ruch docelowy i gminny. Układ komunikacyjny gminy został podporządkowany potrzebom gospodarki rolnej i historycznie ukształtowanej sieci osiedleńczej.

Lasy

Lasy na terenie Gminy Przytuły rozmieszczone są nierównomiernie. Największe kompleksy występują w obrębach wsi: Wilamowo, Obrytki, Kubra Przebudówka, Borawskie, Supy oraz Chrzanowo. Największe powierzchnie zajmuje siedlisko boru mieszanego świeżego z sosną oraz domieszką świerka, brzozy i dębu. Wiek drzewostanów jest młody, ich wiek mieści się w przedziale 50-70 lat. W podszycie występuje brzoza, dąb, buk, jałowiec, kruszyna. Runo jest słabo wykształcone i ubogie. Bór mieszany świeży występuje powszechnie na terenie całej gminy. Wśród boru świeżego gatunkiem dominującym jest sosna z nieznaczną domieszką świerka, brzozy, buka oraz dębu. Wiek drzewostanu to zazwyczaj poniżej 40 lat, charakteryzuje je zwarcie duże lub całkowite, podszyt i runo jest słabo rozwinięte. Bór świeży występuje w małych kompleksach w różnych częściach gminy (np. Borawskie, Wagi, Przytuły Las). Siedlisko lasu mieszanego świeżego oraz lasu świeżego reprezentuje kompleks leśny lasów państwowych w północnej części gminy (Wilamowo). W drzewostanach oprócz sosny w dużej części występują gatunki drzew liściastych (takich jak dąb czy brzoza). Podszyt i runo są tu bogate. Lasy na siedliskach wilgotnych występują na glebach mułowo-torfowych i murszowych w dolinach rzecznych i obniżeniach terenowych. Należą do nich: bór mieszany wilgotny oraz ols. W borach wilgotnych w drzewostanie przeważa sosna z udziałem innych gatunków drzew, w olsach drzewostan tworzy olcha z domieszką brzozy. Podszyt oraz bogate runo składa się z porzeczek czerwonej i czarnej, kaliny oraz wierzby karłowatej. Na terenie gminy panuje niska lesistość, duże rozdrobnienie powierzchni leśnych, młoda struktura drzewostanów oraz małe zróżnicowanie gatunków, jak również niska odporność siedliskowa. Typy siedliskowe na terenie gminy to:

- bór mieszany świeży – drzewostan to: sosna z domieszką świerka, brzozy i dębu, wiek drzewostanu to 40 – 60 lat. Na szczególną uwagę zasługują kompleksy leśne w okolicach wsi: Obryki, Supy, Chrzanowo;
- bór świeży – z dominującym gatunkiem: sosną z domieszką świerka, brzozy, buka i dębu. Wiek drzewostanu to 40 lat. Największe kompleksy występują w okolicach wsi: Borawskie, Wagi, Przytuły;
- las mieszany świeży i las świeży – występuje w północnej części gminy, drzewostan stanowi sosna, dąb i brzoza;
- bór mieszany wilgotny – w drzewostanie przeważa sosna;
- ols – drzewostan stanowi olcha z domieszką brzozy.

Obszary chronione

Na omawianym terenie brak użytków ekologicznych, rezerwatów, parków krajobrazowych, parków narodowych, obszarów chronionego krajobrazu, zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, obszarów NATURA 2000 czy stanowisk dokumentacyjnych.

Zlokalizowane są pomniki przyrody.

Przez północną część gminy przebiega korytarz ekologiczny KPn-1B Puszcza Pilska – Dolina Biebrzy Środkowy.

Wody powierzchniowe

Gmina Przytuły położona jest w zlewni rzeki Przytulanka. Przytulanka płynie z południowego zachodu na północny – wschód i po otrzymaniu wody z cieków Matlak poniżej Radziłowa uchodzi do Wissy. W czasie wiosennych roztopów rzeki cyklicznie występują z koryta rzek oraz zatapiają położone po obu stronach użytki zielone. Rozlewiska nie stanowią zagrożenia dla istniejącej zabudowy.

Tabela 1. Zmiany w numeracji JCWP związane z wprowadzeniem Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Kod jcwp (układ jednostek planistycznych aPGW)	Jednolita Część Wód Powierzchniowych		Nazwa jcwp	Kod punktu pomiarowo- kontrolnego (2016-2021)	Kod punktu pomiarowo- kontrolnego (2022-2027)
	Kod jcwp				
RW20001726296729		RW20001026296729	Dopływ z Ławska	PL01S0801_3753	PL01S0801_3753
RW2000172629689		RW2000102629689	Matlak	PL01S0801_3419	PL01S0801_3419
RW20001726296929		RW20001026296929	Dopływ w m. Łoje-Awissa	PL01S0801_3744	PL01S0801_3744
RW200017262972		RW200010262972	Dopływ spod Borawskich	PL01S0801_3735	PL01S0801_3735
RW20001726328		RW20001026327	Łojewek do Dopływu w Olszynch	PL01S0801_3446	PL01S0801_3446
RW2000172649849		RW2000102649839	Skroda do Dzierzbi	PL01S0801_3805	PL01S0801_3838

Źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U. 2023 poz. 300)

Wody podziemne

Gmina Przytuły znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód podziemnych:

- PLGW200031,
- PLGW200032,
- PLGW200051.

JCWPd 31:

Liczba pięter wodonośnych: 2.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 60%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (16% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

JCWPd 32:

Liczba pięter wodonośnych: 3.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 48%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (52% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Nie występują.

JCWPd 51:

Liczba pięter wodonośnych: 2.

Udział zasilania podziemnego w odpływie całkowitym rzek w obrębie JCWPd: 59%.

Ekosystemy lądowe zależne od wód podziemnych: Mokradła (33% powierzchni obszarów chronionych).

Leje depresji (lej regionalny-lokalny) związane z poborem wód podziemnych, odwodnieniami kopalnianymi, wpływem aglomeracji itp.: Lokalne leje depresji związane z poborem wód podziemnych.

Klimat

Klimat Gminy Przytuły wykazuje cechy wpływu wschodniego klimatu kontynentalnego. Co do zasady na tym terenie uznawało się, że okres wegetacyjny rozpoczyna się około 5 kwietnia, kończy zaś około 25 października. W ciągu roku występowało około 39 dni mroźnych z temperaturą poniżej 0°C oraz 26 dni gorących z temperaturą powyżej 25°C. Najwięcej opadów przypadało na miesiące letnie: lipiec i sierpień, najmniej opadów przypadało zaś na miesiąc luty. Charakterystyczna była długa i mroźna zima, przy stosunkowo ciepłym lecie. Tendencje te nie są już aż tak widoczne w wyniku zmian klimatycznych, które występują na Ziemi.

Co do zasady wpływy kontynentalne przejawiają się częstszym, niż w pozostałych regionach kraju, napływem mas powietrza polarnego i kontynentalnego.

Powietrze

W zawartym w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2022” Zestawieniu gmin, na obszarze których wystąpiło przekroczenie Gminę Przytuły wymieniono wśród gmin, w których wystąpiło przekroczenie:

- Cel ochrony: Ochrona zdrowia ludzi,
 - Wskaźnik: O₃ (ozon),
 - Typ normy: poziom celu długoterminowego,
- Cel ochrony: Ochrona roślin,
 - Wskaźnik: O₃ (ozon),
 - Typ normy: poziom celu długoterminowego.

Gleby

Gmina Przytuły to region rolniczo – hodowlany. Leży w granicach „Zielonych Płuc Polski”, jest to obszar o minimalnym stopniu zanieczyszczenia, bardzo wartościowy pod względem przyrodniczym i turystycznym.

Na ogólną powierzchnię Gminy Przytuły wynoszącą 7118 ha w użytki rolne zajmują 5692 ha. Na jednego mieszkańca przypada 2,70 ha użytków rolnych. Na terenie gminy dominują gleby klasy IV i V. Zdecydowanej większości użytki rolne są własnością indywidualnych gospodarstw rolnych.

2. ZMIANA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY PRYTUŁY

2.1. LASY I OBSZARY CHRONIONE

Lasy

W tabeli 2 przedstawiono dane GUS dotyczące gruntów leśnych w latach 2020 – 2022 (w momencie tworzenia niniejszego Raportu dane za 2023 r. były jeszcze niedostępne) by móc porównać jak na przestrzeni lat zmieniała się ich powierzchnia.

Powierzchnia gruntów leśnych ulegała niewielkiemu zmniejszeniu w 2021 r. (w porównaniu do 2020 r.) i utrzymała się na takim samym poziomie w 2022 r. W 2021 r. powierzchnia tych gruntów była mniejsza niż w 2020 r. o 0,04 ha. Tym samym uznać można, że nie uległa ona znaczącej zmianie w analizowanych latach.

Tabela 2. Grunty leśne

	Jedn. miary	2020	2021	2022
Powierzchnia gruntów leśnych				
ogółem	ha	1 136,55	1 136,51	1 136,51
lesistość w %	%	16,0	16,0	16,0
grunty leśne publiczne ogółem	ha	104,85	104,85	104,85
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	ha	103,80	103,80	103,80
grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	ha	102,86	102,86	102,86
grunty leśne prywatne	ha	1 031,70	1 031,66	1 031,66

Źródło: dane GUS

W 2022 r. (zgodnie z danymi GUS) lesistość na terenie gminy wyniosła 16,0% i była taka sama jak w pozostałych latach analizy.

W analizowanych latach zmiany dotyczące gruntów leśnych na terenie Gminy Przytuły były jedynie niewielkie.

Obszary chronione

Zgodnie z danymi GUS liczba pomników przyrody na 100 km² w analizowanych latach nie uległa zmianie. Szczegóły zaprezentowano w tabeli poniżej.

Tabela 3. Obszary prawnie chronione

	Jedn. miary	2020	2021	2022
Obszary prawnie chronione				
liczba pomników przyrody na 100 km²	szt.	2,8	2,8	2,8

Źródło: dane GUS

2.2. GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA

Zgodnie z danymi GUS w analizowanych latach (2020 – 2022, dane za 2023 r. były jeszcze niedostępne) długość sieci wodociągowej nie uległa zmianie. Zmalała liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej. Poziom korzystających z instalacji w % ogółu ludności w 2022 r. wyniósł 84,00% (w 2020 r. było to 84,3%).

W 2022 r. liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 466 i była mniejsza niż w 2020 r. o 11 szt.

Tabela 4. Stan zaopatrzenia w wodę

	Jedn. miary	2020	2021	2022
Wodociągi				
długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej)	km	60,9	60,9	60,9
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	60,9	60,9	-
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	1,1	1,1	-
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	477	477	466
awarie sieci wodociągowej	szt.	2	3	6
woda dostarczona	dam ³	90,6	90,1	94,5
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	90,6	90,1	94,0
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m ³	46,2	46,3	48,4
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	1 653	1 637	1 631
straty wody	dam ³	-	37,2	38,4
dobowa produkcja wody	m ³	-	349	364
liczba awarii sieci wodociągowej na 1 km sieci wodociągowej	szt.	-	0,05	0,10
udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody	%	-	29,2	28,9
długość czynnej sieci rozdzielczej i przesyłowej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	-	-	60,9
długość czynnej sieci rozdzielczej i przesyłowej będącej w zarządzie bądź administracji gminy, eksploatowanej przez jednostki gospodarki komunalnej	km	-	-	1,1
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności				
wodociąg	%	84,3	84,3	84,0

Źródło: Dane GUS

Teren Gminy Przytuły nie jest skanalizowany.

2.3. WODY

Wody powierzchniowe

W Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. przedstawiono dane dotyczące jakości jednolitych części wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Przytuły na podstawie „Oceny stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu”. Dane te znajdują się w tabelach poniżej.

Tabela 5. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Przytuły – elementy biologiczne i pH (2014 – 2019)

Kod ppk	Nazwa ppk	Kod jcwp	Klasa elementów biologicznych				Odczyn pH			
			Nazwa jcwp	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	wartość średnia	klasa	rok	
PL01S0801_3753	Dopływ z Ławska - Ławsk	PLRW20001726296729	Dopływ z Ławska	2018	2018	2	-	2	2018	
PL01S0801_3419	Matlak - Radziłów	PLRW2000172629689	Matlak	2016	2019	3	7,7	1	2019	
PL01S0801_3744	Dopływ w m. Łoje-Awissa - Łoje-Awissa	PLRW20001726296929	Dopływ w m. Łoje-Awissa	2016	2019	4	7,7	1	2019	
PL01S0801_3735	Dopływ spod Borawskich - Pluty	PLRW200017262972	Dopływ spod Borawskich	2018	2018	3	-	2	2018	
PL01S0801_3446	Łojewek - Kownaty	PLRW20001726328	Łojewek od źródła do dopływu w Olszynach	2014	2017	2	-	1	2017	
PL01S0801_3805	Skroda - Borkowo	PLRW2000172649849	Skroda od źródła do Dzierzbi	2018	2018	3	-	2	2018	

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Tabela 6. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Przytuły – stan fizykochemiczny i ekologiczny (2014 – 2019)

Nazwa jcwp	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)				Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)				Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego			
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa badań	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa badań	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa badań	Stan / potencjał ekologiczny
Dopływ z Ławska	2018	2018	>2	2018	2018	2	2018	2018	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny
Matlak	2016	2019	>2	2016	2019	2	2016	2019	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny
Dopływ w m. Łojew Awissa	2016	2019	>2	2016	2019	2	2016	2019	2016	2019	4	słaby stan ekologiczny
Dopływ spod Borawskich	2018	2018	>2	2018	2018	2	2018	2018	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny
Łojewek od źródeł do dopływu w	2017	2017	2	-	-	-	2014	2017	2014	2017	2	dobry stan ekologiczny
Olśzynch	2018	2018	>2	2018	2018	>2	2018	2018	2018	2018	3	umiarkowany stan ekologiczny

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Tabela 7. Jakość wód powierzchniowych przepływających przez Gminę Przytuły – stan chemiczny i ocena stanu jcwp (2014 – 2019)

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu chemicznego				Ocena stanu jcwp			
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Ocena		
Dopływ z Ławska	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego	2018	2018	zły stan wód		
Matlak	2016	2019	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2019	zły stan wód		

Nazwa jcw p	Klasyfikacja stanu chemicznego				Ocena stanu jcw p	
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Ocena
Dopływ w m. Łojewek Awissa	2016	2019	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2019	zły stan wód
Dopływ spod Borawskich	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego	2018	2018	zły stan wód
Łojewek od źródła do dopływu w Olszynie	-	-	-	-	-	brak możliwości wykonania oceny
Skroda od źródła do Dzierżby	2018	2018	stan chemiczny poniżej dobrego	2018	2018	zły stan wód

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2014-2019 na podstawie monitoringu

Rzeki leżące na terenie gminy leżą na obszarze regionu wodny Narwi, Obszar Dorzecza Wisły. W „Ocenie stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu” przedstawiono dane dotyczące wód powierzchniowych związanych z terenem Gminy Przytuły. Szczegóły zaprezentowano w tabelach znajdujących się na kolejnych stronach.

Tabela 8. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 1

Nazwa jcwp	Klasa elementów biologicznych				Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)				Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)			
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Klasa
Dopływ z Ławska Matlak	2018 2016	2021 2019	5 3	2018 2016	2021 2019	>2 >2	2018 2016	2018 2019	2018 2016	2018 2019	2 2	2 2
Dopływ w m. Łoje-Awissa	2016	2019	4	2016	2019	>2	2016	2019	2016	2019	2	2
Dopływ spod Borawskich	2018	2021	3	2018	2021	>2	2018	2021	2018	2018	2	2
Łojewek od źródła do dopływu w Olszynach	2020	2020	2	2017	2020	>2	2020	2020	2020	2020	2	2
Skróda od źródła do Dzierzbi	2018	2021	3	2018	2021	>2	2018	2021	2018	2021	2	2

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 9. Stan rzek (2016 – 2021), cz. 2

Nazwa jcwp	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego				Ocena stanu jcwp			
	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszych badań	Stan/ potencjał ekologiczny	Stan/ potencjał ekologiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszych badań	Stan chemiczny	Stan chemiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszych badań	Ocena	Ocena
Dopływ z Ławska	2018	2021	5	zły stan ekologiczny	2018	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	stan chemiczny poniżej dobrego	2018	2021	zły stan wód	zły stan wód

Nazwa jcw	Klasyfikacja stanu / potencjału ekologicznego				Klasyfikacja stanu chemicznego				Ocena stanu jcw			
	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszy. badań	Klasa	Stan/potencjał ekologiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszy. badań	Stan chemiczny	Rok najstarsz. badań	Rok najnowszy. badań	Ocena		
Matlak	2016	2019	3	umiarkowany stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2016	2021	zły stan wód		
Dopływ w m. Łojewek od źródła do dopływu w Olszynie	2016	2019	4	zły stan ekologiczny	2016	2021	stan chemiczny dobry	2016	2021	zły stan wód		
Dopływ z Łojewek do źródła do dopływu w Olszynie	2018	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2021	stan chemiczny dobry	2018	2021	zły stan wód		
Skręta od źródła do Dzierżby	2017	2020	3	umiarkowany stan ekologiczny	2020	2020	stan chemiczny poniżej dobrego	2017	2020	zły stan wód		
Skręta od źródła do Dzierżby	2018	2021	3	umiarkowany stan ekologiczny	2018	2021	stan chemiczny poniżej dobrego	2018	2021	zły stan wód		

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2016-2021 na podstawie monitoringu, wody.gios.gov.pl

Tabela 10. Stan rzek (2022 r.)

Nazwa j.cwp	Klasa elementów biologicznych				Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)				Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)			
	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Rok najstarszych badań	Rok najnowszych badań	Klasa	Klasa
Dopływ z Ławska	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Matlak	2022	2022	3	2022	2022	2	2022	2022	2022	2022	2	2
Dopływ w m. Łoje-Awissa	2022	2022	4	2022	2022	>2	-	-	-	-	-	-
Dopływ spod Borawskich	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Łojewek do Dopływu w Olszynach	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skroda do Dzierzbi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: Klasyfikacji wskaźników i grup wskaźników w jednolitych częściach wód powierzchniowych rzek i zbiorników zaporowych za rok 2022, wody.gios.gov.pl

Z powyżej przedstawionych danych wynika, że wciąż istnieje potrzeba przeprowadzania prac służących poprawie stanu wód powierzchniowych i promocji zachowań służących polepszeniu ich stanu.

Wody podziemne

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. w 2019 r. badania monitoringowe nie zostały przeprowadzone na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Na terenie powiatu łomżyńskiego przeprowadzono badania na terenie Gminy Nowogród – miejscowość Morgowniki. W 2019 r. klasa jakości końcowa tego punktu wyniosła: II.

Zgodnie z danymi Inspekcji Ochrony Środowiska uzyskanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (aktualność informacji zgodna z datą ich przygotowania: marzec 2023) w 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wszystkich 174 jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 1404 punktach pomiarowych. Żaden z punktów nie był zlokalizowany na terenie Gminy Przytuły. Na terenie powiatu łomżyńskiego badanie przeprowadzono na terenie Gminy Nowogród (ponownie w miejscowości Morgowniki). Klasa jakości końcowa: II, czyli wody dobrej jakości. Uznać można, że sytuacja na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego wygląda podobnie.

Biorąc pod uwagę powyższe dane dotyczące wód podziemnych można uznać, że ich stan na terenie gminy jest dobry. Wciąż warto przeprowadzać prace służące ich ochronie i przynajmniej utrzymaniu ich stanu na obecnym poziomie.

Zasoby dyspozycyjne

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021, poz. 1615) na terenie Polski na 38,95% obszarów dorzeczy występuje normalny stopień wykorzystania zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych (eksploatacja wód nie wyczerpuje całych zasobów wodnych), na 37,50% obszarów dorzeczy stopień jest intensywny (eksploatacja wody na poziomie maksymalnej dostępności zasobów), a na 23,55% bardzo intensywny (eksploatacja przewyższa ilość zasobów wodnych). Zlewnie o intensywnym stopniu wykorzystania są zlokalizowane m.in. we wschodniej części Niziny Północnopodlaskiej.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód, wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i od wód zależne funkcjonują prawidłowo. Nie oznacza to jednak, że sytuacja nie może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni (co przyczyni się do większego poboru) albo nałożenia się innych negatywnych czynników (np. wysoka temperatura wody, która uniemożliwi pracę elektrowni używających do procesów technologicznych zasobów wód powierzchniowych; zmniejszenie się zawartości tlenu w wodzie skutkującego przyduchą ryb oraz obniżeniem parametrów jakościowych wód płynących).

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że nawet w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Choć teren gminy nie leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód jest on w stosunkowo dobrej sytuacji. Wraz ze zmianami klimatycznymi sytuacja hydrologiczna terenu może się pogorszyć i stać się niebezpieczną dla zdrowia oraz życia jej mieszkańców.

Niższy zasób wód w 2022 r. od województwa podlaskiego (poziom zasobów wód podziemnych) wystąpił w województwach: opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim wynosiły 695,5 hm³ i były o 0,5 hm³ wyższe niż w roku poprzednim.

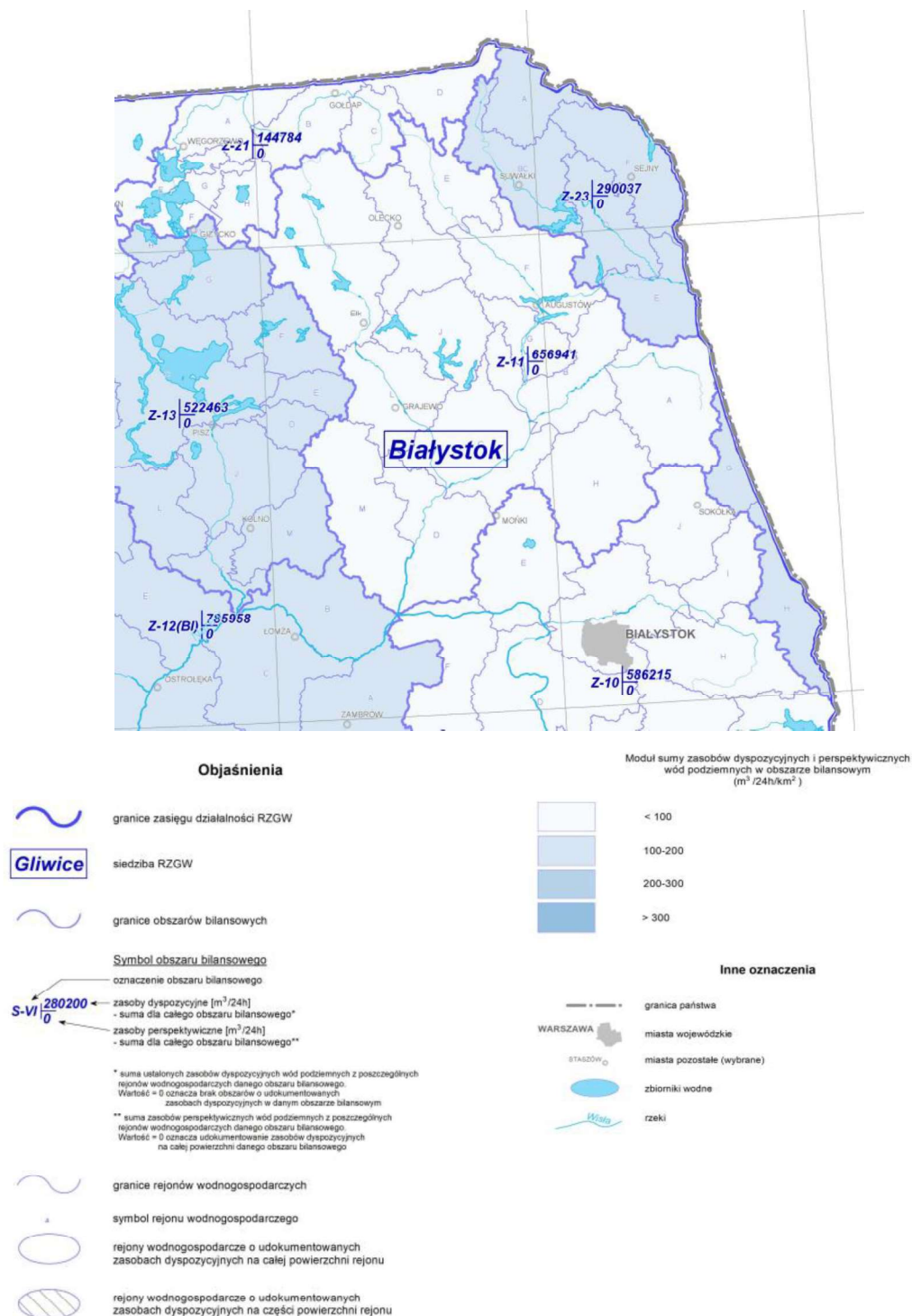
Można uznać, że sytuacja na terenie gminy i powiatu w porównaniu do innych części kraju (podobnie jak w przypadku całego województwa, na którego terenie są położone) mogłaby być jeszcze lepsza.

Istnieje potrzeba zadbania o posiadane zasoby i promowania oszczędzania zużycia wody.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych na terenie gminy znajdują się na niesatysfakcjonującym poziomie. Należy prowadzić prace służące zadbania o posiadane zasoby i rozsądne z nich korzystanie.

Mapę dotyczącą zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na terenie Gminy Przytuły i jej otoczeniu prezentuje Rysunek 2.

Rysunek 2. Mapa zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach bilansowych
(stan na 31.12.2022 r.)

Źródło: www.pgi.gov.pl

W przypadku wód na terenie Gminy Przytuły potrzeba jest przede wszystkim przeprowadzenia prac służących poprawie stanu wód powierzchniowych.

2.4. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE

Gleby

Badania gleb pod kątem: odczynu pH, potrzeb wapnowania oraz zawartości w makroelementy: fosfor, potas i magnez przeprowadziła natomiast Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Białymstoku. W latach 2011-2014 na terenie powiatu suwalskiego przeprowadzono pomiary jakości gleb pod kątem: odczynu pH, potrzeb wapnowania oraz zawartości w makroelementy: fosfor, potas i magnez. W tabeli 11 zaprezentowano szczegółowe wyniki przeprowadzonych badań.

Tabela 11. Zestawienie zasobności gleb na terenie powiatu łomżyńskiego w latach 2011-2014

Liczba gospodarstw (szt.)		557
Liczba prób (szt.)		4747
Zbadana powierzchnia (ha)		7875,47
pH (%)	bardzo kwaśny	29
	kwaśny	36
	lekko kwaśny	22
	obojętny	11
	zasadowy	2
Potrzeby wapnowania (%)	konieczne	30
	potrzebne	20
	wskazane	16
	ograniczone	11
	zbędne	23
Zawartość fosforu (%)	bardzo niska	13
	niska	29
	średnia	26
	wysoka	13
	bardzo wysoka	19
Zawartość potasu (%)	bardzo niska	31
	niska	32
	średnia	20
	wysoka	8
	bardzo wysoka	9
Zawartość magnezu (%)	bardzo niska	10
	niska	16
	średnia	28

	wysoka	20
	bardzo wysoka	26

Źródło: Wyniki badań odczynu i zasobności gleb na terenie poszczególnych powiatów woj. podlaskiego w latach 2011 – 2014

Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od wielu czynników m.in. rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 36% gleb kwaśnych, 22% - lekko kwaśnych i 29% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów ale również na egzystencje fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin. Ułatwiają one również przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest także potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 50%. Na terenie powiatu łomżyńskiego dla 23% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Zawartość w glebie przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest ważnym wskaźnikiem pozwalającym ustalić poziom racjonalnego nawożenia.

Fosfor jest składnikiem niezbędnym dla rozwoju roślin, pełniąc ważne funkcje w procesach życiowych roślin: reguluje podziały komórek, rozwój korzeni, ma wpływ na procesy kwitnienia, zawiązywanie nasion oraz procesy dojrzewania. Potas jest jednym z trzech, obok wspomnianych wcześniej azotu i fosforu, makroskładników o zasadniczym znaczeniu w żywieniu roślin. Pierwiastek ten odgrywa istotną rolę w gospodarce wodnej rośliny, aktywuje enzymy, bierze udział w procesie fotosyntezy i transportu asymilatów oraz warunkuje wrażliwość na stres wodny związany z suszą. Z kolei magnez jest składnikiem o dużym znaczeniu fizjologicznym dla roślin. Podstawowa rola magnezu w roślinie jest związana z jego obecnością w cząsteczce chlorofilu, a zatem wpływem na procesy fotosyntezy. Ponadto magnez aktywuje enzymy i reguluje gospodarkę azotem w roślinie. Pierwiastek ma istotne znaczenie w kształtowaniu jakości produktów roślinnych, z punktu widzenia ich wartości żywieniowej dla zwierząt i człowieka.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 42%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 63%,

a magnezu - 26%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

Monitoring chemizmu gleb ornych Polski jest realizowany od roku 1995. W 5-letnich odstępach czasowych pobierane są próbki glebowe z 216 stałych punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na gruntach ornych charakterystycznych dla pokrywy glebowej kraju. Kolejna, piąta tura Monitoringu przypadła na lata 2015-2017 i podobnie jak w poprzednich latach była realizowana przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Na terenie województwa podlaskiego przeprowadzono badanie w 6 punktach, żaden z nich nie był zrealizowany na terenie Gminy Przytuły, ani na terenie powiatu łomżyńskiego. Był realizowany na terenie sąsiedniej jednostki samorządu terytorialnego – powiat zambrowski:

- Miejscowość: Mężenin (Gmina Rutki),
- Kompleks: 4 (żytni bardzo dobry (pszenno-żytni)); Typ: AP (gleby płowe); Klasa bonitacyjna: IIIb,
- Gatunek gleby wg: BN-78/9180-11: glp (głina lekka pylasta), PTG 2008: gl (głina lekka).

Zgodnie z „Raportem z III etapu realizacji zamówienia „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2015-2017”” w omawianym punkcie:

- odczyn "pH " w zawiesinie H₂O w 2015 r. wynosił 5,9 (mniejszy niż w 1995 r. i 2010 r.),
- odczyn "pH " w zawiesinie KCl w 2015 r. wynosił 5,3 (mniejszy niż w 2010 r. większy niż w pozostałych latach analizy – 1995 r., 2000 r., 2005 r.).

Kolejna, szósta tura monitoringu przypadła na lata 2020 – 2022 i była realizowana przez Eurofins OBiKŚ Polska Sp. z o.o., na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Na terenie województwa podlaskiego ponownie przeprowadzono badanie w 6 punktach, jeden z nich zlokalizowany został na obszarze powiatu zambrowskiego, czyli w powiecie sąsiadującym z powiatem łomżyńskim:

- Miejscowość: Mężenin (Gmina Rutki),
- Kompleks: 4 (żytni bardzo dobry (pszenno-żytni)); Typ: AP (gleby płowe); Klasa bonitacyjna: IIIb,
- Gatunek gleby wg: BN-78/9180-11: pglp (piasek gliniasty lekki pylasty), PTG 2008: gp (głina piaszczysta).
- Wyniki pomiarów za 2020 r.:
 - Próchnica – 2,03%,
 - Węgiel organiczny - 1,18%,

- Azot ogólny – 0,09%,
- Radioaktywność – 588 Bq*kg⁻¹,
- Zasolenie - 19 mg KCl*100g⁻¹,
- Sód - 0,005%.

Co prawda punkt ten nie znajduje się na obszarze Gminy Przytuły, jednak należy stwierdzić, że ze względu na bliskość tego punktu wyniki badań można uznać za adekwatne także dla omawianej jednostki samorządu terytorialnego.

Jako przedział optymalny dla procesów biologicznych, związanych z metabolizmem większości gatunków roślin i mikroorganizmów glebowych przyjmuje się wartości pH od 5,5 do 7,2 mierzone w 1M KCl. Zgodnie z informacjami z szóstej tury monitoringu w omawianym punkcie:

- odczyn „pH” w zawiesinie H₂O wynosił 5,1 (był najniższy od 1995 r.),
 - odczyn „pH” w zawiesinie KCl wynosił 4,2 (był najniższy od 1995 r.),
- a więc jest poniżej wartości optymalnej.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2022” w latach 2010 – 2021 odnotowano spadek łącznej powierzchni zajętej przez grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe o 1,8%, na rzecz m.in. powierzchni zajętej przez grunty zabudowane i zurbanizowane (0,72%), jak również przez lasy (0,53%). Poziom zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo metalami ciężkimi i związkami z grupy WWA jest niski. Zakwaszenie stanowi główny problem dla żyzności gleb ornych. W Polsce obserwuje się wysoki udział gleb o odczynie kwaśnym. Z kolei średni poziom zawartości próchnicy w glebach ornych utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wspomniana w dokumencie Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381) w zakresie gleb wyznacza dla UE na 2030 r. konkretne cele zmniejszenia o połowę wykorzystania pestycydów i nawozów, a także zwiększenia ilości gruntów pod rolnictwo ekologiczne.

Zasoby geologiczne

Zgodnie z zapisami Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r., w którym zaprezentowano dane zgodnie z „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2020 r.” na terenie Gminy Przytuły występowało jedno złożo piasku i żwiru.

Tabela 12. Złóża zasobów geologicznych, 2020 r.

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne bilansowe	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Złóża piasku i żwiru – tys. t					
1.	Pieńki Okopne*	E	105	-	9

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2020 r.

Objaśnienia do tabeli:

* - złoża zawierające piasek ze żwirem

E – złoża eksploatowane

W „Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.” (w czasie tworzenia Raportu dane dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne) również wskazano tylko jedno złożo na terenie gminy.

Tabela 13. Złóża zasobów geologicznych, 2022 r.

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne bilansowe	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Złóża piasku i żwiru – tys. t					
1.	Pieńki Okopne*	T	88	-	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.

Objaśnienia do tabeli:

* - złoża zawierające piasek ze żwirem

T – złożo zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Należy prowadzić działania służące ochronie posiadanych zasobów by w jak największej ilości pozostały dla przyszłych pokoleń.

2.5. HAŁAS I PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Hałas przemysłowy i komunikacyjny

Hałas przemysłowy

Jak na to wskazuje „Raport o zanieczyszczeniu środowiska hałasem wg stanu na 31.12.2018 r. Ocena roczna” w odniesieniu do hałasu przemysłowego dane pomiarowe potwierdzają dalszy znaczny spadek średnich wartości poziomu hałasu przemysłowego w przeciągu ostatnich dwóch dekad. Można przyjąć, że podobna tendencja występuje również na terenie województwa podlaskiego, powiatu łomżyńskiego, Gminy Przytuły.

Zgodnie z „Oceną stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2019” w tymże roku na terenie województwa podlaskiego poddano pomiarom hałasu

53 podmioty. 22 podmioty w ramach pomiarów kontrolnych oraz 31 w związku z badaniami okresowymi. Stwierdzono na ich podstawie, że 8 zakładów przekracza poziomy dopuszczalny, z czego 62,5% to przekroczenia występujące w nocy. Uznano jednak, że hałas przemysłowy ma właściwie charakter lokalny. Na ponadnormatywny jego wpływ narażona jest jedynie ludność mieszkająca w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono również w tym dokumencie, że hałas przemysłowy jest w mniejszym stopniu uciążliwy niż w poprzednim okresie badawczym (pomimo iż zwiększono ilość skontrolowanych podmiotów).

Jak na to wskazuje „Ocena stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2020” hałas przemysłowy na obszarze województwa podlaskiego ma charakter lokalny, a na ponadnormatywny jego wpływ narażona jest ludność mieszkająca w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów. W przypadku pomiarów z 2020 roku, działalność jednego podmiotu wyróżniła się wyjątkowo wysoką, ponadnormatywną emisją hałasu w porze dnia, na poziomie 21,3 dB. Wspomniane przekroczenie norm dotyczyło działalności związanej ze sprzedażą hurtową paliw i produktów pochodnych w Grajewie (poza terenem powiatu łomżyńskiego). To, jak i większość przekroczeń, zostało określone w drodze działalności inspekcyjnej WIOŚ w Białymstoku. Pozostałe podmioty, które nie dostosowały się do norm środowiskowych, wiążą swoją działalność z transportem, przeładunkiem i manewrami pojazdów ciężkich oraz z obróbką drewna, generując przy tym hałas do kilku dB ponad poziom dopuszczalny zarówno w porze dnia jak i nocy. Odnosząc rezultaty pomiarów do poprzedniego okresu badawczego, można stwierdzić, że % podmiotów z przekroczeniami utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

W „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2022” powtórzono stwierdzenie, które występowało w poprzednich opracowaniach dotyczących hałasu przemysłowego, które stanowi, że na obszarze województwa podlaskiego hałas ten ma charakter lokalny, a na ponadnormatywny jego wpływ narażona jest ludność mieszkająca w bezpośrednim sąsiedztwie zakładów. Sytuacja ta dotyczy także terenu Gminy Przytuły.

Hałas komunikacyjny

Zgodnie z „Oceną wyników badań hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa podlaskiego w 2019 roku”, w analizowanym roku zbadano uciążliwość akustyczną dróg krajowych DK16, DK19 oraz wojewódzkiej DW677. Monitoring prowadzono w 14 punktach pomiarowych, z czego w 11-tu wykonano pomiary określające wskaźniki krótkookresowe LA_{eqD} i LA_{eqN} , natomiast 3 dotyczyły określenia wskaźników długookresowych L_{DWN} i L_N . Punkty te zostały zlokalizowane na obszarze trzech miejscowości: Śniadowo, Giby,

Sokółka. Przeprowadzone w 2019 roku pomiary hałasu komunikacyjnego wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu zarówno w porze dziennej jak i nocnej.

Wyniki pomiarów krótkookresowych dla pory dnia wykazały przekroczenia w 3 spośród 11 punktów pomiarowych, a konkretnie:

- w Śniadowie: ul. Szosowa 37;
- w Sokółce: ul. Mariacka 51, ul. Białostocka 114.

Nie stwierdzono przekroczeń w 8 punktach pomiarowych - w Śniadowie: ul. Łomżyńska 29, ul. Kolejowa 13, ul. Kościelna 18; w Gibach oraz w Sokółce: ul. Piłsudskiego, ul. Kryńska 70, ul. Kresowa 73, ul. Targowa 9.

Wyniki pomiarów krótkookresowych dla pory nocy wykazały, że uciążliwość akustyczna jest dwukrotnie wyższa, a przekroczenia z pory dziennej pokrywają się z przekroczeniami w porze nocnej:

- w Śniadowie: ul. Szosowa 37;
- w Sokółce: ul. Mariacka 51, ul. Białostocka 114.

Przekroczeń nie stwierdzono w tych samych 8 punktach pomiarowych co w porze dnia, a mianowicie: w Śniadowie jest to ul. Łomżyńska 29, ul. Kolejowa 13, ul. Kościelna 18; w Sokółce: ul. Piłsudskiego, ul. Kryńska 70, ul. Kresowa 73, ul. Targowa 9 oraz w Gibach.

Ocena wskaźników poziomów długookresowych L_{DWN} (dla pory dziennej – wieczornej – nocnej) i L_N (dla pory nocnej) mających zastosowanie w prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem wykazała, że w 2 spośród monitorowanych miejscowości normy hałasowe zostały przekroczone:

- wskaźnik L_{DWN} został przekroczony w Śniadowie o 3,3 dB oraz w Sokółce o 3,8 dB;
- wskaźnik L_N został przekroczony w Śniadowie o 5,5 dB oraz w Sokółce o 4,6 dB.

W „Stanie Środowiska w Województwie Podlaskim. Raport 2020” odwołano się do badań hałasu przeprowadzonych w okresie 2017-2018, czyli nie są nowsze niż te przedstawione we wspomnianej Ocenie. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadził długookresowe pomiary hałasu drogowego w 6 miejscowościach położonych przy głównych ciągach komunikacyjnych. Z przeprowadzonych pomiarów wynika, że w przypadku wskaźnika L_{DWN} w 1 punkcie pomiarowym nie stwierdzono występowania przekroczeń poziomów dopuszczalnych hałasu, w pozostałych 5 przekroczenia wystąpiły. Największy udział procentowy stanowiły przekroczenia norm do 5 dB (83%), nie odnotowano przekroczenia w zakresie 5-10 dB oraz większym. W przypadku wskaźnika L_N w 2 punktach normy hałasu nie zostały przekroczone, co stanowiło 1/3 wszystkich punktów pomiarowych. Zarówno przekroczenia do 5 dB, jak i te w zakresie 5-10 dB stanowiły po 33%. Powyżej 10 dB przekroczeń nie odnotowano.

Jak to wskazano w „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2021” w ramach realizacji zadań „Strategicznego Programu Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025”, w roku 2021 zbadano uciążliwość akustyczną wzdłuż odcinków dróg krajowych DK19, DK62, DK66 oraz dróg wojewódzkich o numerach 645, 648, 653, 681 poprowadzonych przez wybrane obszary zabudowane. Monitoring prowadzono w 16 punktach pomiarowych, z czego w 13 wykonano pomiary określające wskaźniki krótkookresowe L_{AeqD} i L_{AeqN} , natomiast 3 dotyczyły określenia wskaźników długookresowych L_{DWN} i L_N . Punkty te zostały zlokalizowane na obszarze 6 miejscowości: Boćki, Drohiczyn, Brańsk, Szepietowo, Nowogród, Bakalarzewo.

Wyniki pomiarów krótkookresowych dla pory dnia wykazały wyraźne przekroczenia w 3 spośród 13 punktów pomiarowych położonych w:

– Boćkach: ul. Wojska Polskiego 24, ul. Bielska 2, ul. Bielska 39;

Przekroczenia na granicy błędu pomiarowego stwierdzono:

– Drohiczyn: ul. Ks. Witolda 40, ul. Warszawska 51;

– Boćki: ul. Bielska 26

Nie stwierdzono przekroczeń norm dopuszczalnych hałasu w: Brańsku, Szepietowie, Nowogrodzie oraz Bakalarzewie.

Wyniki pomiarów krótkookresowych dla pory nocy wykazały, że przekroczenie norm dopuszczalnych ma miejsce w Bakalarzewie, Szepietowie oraz w każdym z punktów zlokalizowanym w Boćkach, w tych samych lokalizacjach co w porze dnia, a uciążliwość akustyczna jest zdecydowanie wyższa:

– Bakalarzewo: ul. Suwalska 17;

– Szepietowo: ul. Główna 22;

– Boćki (wszystkie punkty pomiarowe): ul. Wojska Polskiego 24, ul. Bielska 2, ul. Bielska 26, ul. Bielska 39;

Przekroczenie na granicy błędu pomiarowego stwierdzono:

– Brańsk: ul. Kościuszki 9.

Nie stwierdzono przekroczeń norm dopuszczalnych hałasu w: Drohiczynie oraz Nowogrodzie.

Ocena wskaźników poziomów długookresowych L_{DWN} (dla pory dziennie-wieczorno-nocnej) i L_N (dla pory nocnej) mających zastosowanie w prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem wykazała, że hałas komunikacyjny jest problemem w Boćkach (wzdłuż miejskiego odcinka DK nr 19), gdzie wartości dopuszczalne zostały przekroczone o: 3,7 dB wobec wskaźnika L_{DWN} oraz 5,3 dB. L_N w punkcie zlokalizowanym przy ul. Bielska 18/1.

W Drohiczynie również stwierdzono niewielkie przekroczenia wskaźnika L_{DWN} o 2,1 dB przy ul. Warszawska 36. Wyłącznie badania wykonane w Brańsku (ul. A. Krajowej 4B) nie wykazały przekroczeń norm dopuszczalnych wobec wskaźników L_{DWN} oraz L_N .

Niezmiennie od lat, najbardziej uciążliwym źródłem hałasu na obszarze województwa podlaskiego jest hałas komunikacyjny, choć z roku na rok widoczna jest poprawa środowiska akustycznego wzdłuż badanych odcinków dróg, co jest głównie związane z przeniesieniem transportu ciężkiego poza obszary zabudowane poprzez rozbudowę obwodnic oraz tworzenie tras szybkiego ruchu o znaczeniu transgranicznym. Długookresowe pomiary hałasu wykonane m.in. w miejscowości Boćki ukazują problem zanieczyszczenia hałasem wzdłuż najczęściej użytkowanych dróg, szczególnie jeżeli stanowią one trasę transportu transgranicznego.

Dane z 2021 roku zgromadzone w bazie E-hałas dotyczące hałasu komunikacyjnego wskazują, że przekroczenia poziomów dopuszczalnych są niewielkie - rzędu kilku decybeli.

Przekroczenia na obszarze miejskim dotyczą trasy Niepodległości (DW669) na odcinku od ulicy Hetmańskiej do ul. Ks. Popiełuszki w Białymstoku. Natomiast pomiary wykonywane poza terenami zabudowanymi, na których zarejestrowano nieznaczne przekroczenia to wyłącznie odcinki przebudowanej drogi krajowej nr 8, mianowicie:

- odcinek Alei 1000-lecia Państwa Polskiego (granica miasta Białystok) - Jurowce odnotowano najwyższe przekroczenie w punkcie Sielachowskie 5F na poziomie 4,4 dB wyłącznie w porze nocy,
- odcinek od granicy woj. mazowieckiego do obwodnicy Zambrowa odnotowano niewielkie przekroczenia wyłącznie w porze nocy w punktach:
 - Żabikowo Prywatne 19A – przekroczenie rzędu 1 dB,
 - Szumowo – przekroczenie rzędu 0,9 dB,
 - Nowe Szumowo 1 – przekroczenie rzędu 2,1 dB,
 - Krajewo – przekroczenie rzędu 0,3 dB.
- ponad siedemnaście kilometrów odcinek Mężenin-Jeżewo – minimalne przekroczenie na poziomie 0,9 dla wskaźnika L_{AeqN} odnotowano w punkcie zlokalizowanym pod adresem Sikory-Piotrkowięta 8.

Jak to wskazano w „Ocenie stanu akustycznego środowiska na terenie województwa podlaskiego w roku 2022” w tymże roku zgodnie z danymi z bazy Ehałas-P na terenie województwa podlaskiego zbadano blisko 2,6 km dróg pozamiejskich oraz około 19,2 km dróg miejskich. Ogółem poddano pomiarom 20 odcinków dróg, z których 12 emituje ponadnormatywny hałas komunikacyjny.

Niezmiennie od lat, najbardziej uciążliwym źródłem hałasu na obszarze województwa podlaskiego jest hałas komunikacyjny, choć z roku na rok widoczna jest poprawa środowiska akustycznego wzdłuż badanych odcinków dróg. W większości przypadków przekroczenia wartości dopuszczalnych występują na częściach posesji graniczących bezpośrednio z pasem drogowym, a w wielu przypadkach nie obejmują już samej zabudowy mieszkaniowej. Stąd też

liczba osób zagrożonych ponadnormatywnym hałasem jest niewielka. Poprawiająca się sytuacja w zakresie ochrony przed hałasem komunikacyjnym jest między innymi efektem szeregu działań inwestycyjnych. W wielu przypadkach powstały i/lub powstają obwodnice miejscowości, wyprowadzające ruch z obszarów zabudowanych, w tym ruch samochodów ciężarowych, będących głównym źródłem nadmiernego hałasu komunikacyjnego.

Zaprezentowane powyżej dane z monitoringów poziomu hałasu nie obejmują co prawda w sposób bezpośredni Gminy Przytuły, jednak biorąc pod uwagę dotychczasowe pomiary oraz opierając się na obserwacjach terenowych należy stwierdzić, że hałas komunikacyjny nadal stanowi pewien problem na terenie analizowanej jednostki samorządu terytorialnego. Dużo mniejszy wpływ na środowisko na jej terenie ma hałas przemysłowy.

Promieniowanie elektromagnetyczne

W Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. wskazano, że promieniowanie niejonizujące uważa się za jedno z poważniejszych zanieczyszczeń środowiska. Pole elektromagnetyczne wytwarzane przez silne źródło niekorzystnie zmienia warunki bytowania człowieka, wpływa na przebieg procesów życiowych. Źródłem promieniowania elektromagnetycznego są linie energetyczne, które przebiegają również przez teren Gminy Przytuły. Gmina zasilana jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi 15kV z istniejącej stacji transformatorowej 110/15kV w Łomży (RPZ-III Jantar) oraz z rozdzielni sieciowej RS 15/15kV w Stawiskach.

Kolejnym źródłem promieniowania są anteny nadawcze operatorów telekomunikacyjnych.

Zgodnie z tym co zaprezentowano w „Ocenie poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku za lata 2017-2019” na przestrzeni analizowanych lat nastąpiły pewne zmiany w poziomie pól elektromagnetycznych na terenach wiejskich. Zanotowano tendencję spadkową w jego poziomie. Ponad to w większości lokalizacji, gdzie te pomiary na terenach wiejskich były wykonane, poziom pola elektromagnetycznego uzyskał wartości poniżej dolnego progu oznaczalności sondy. Jest to zjawiskiem pozytywnym.

Zgodnie z „Wynikami pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych za rok 2019” w tym roku przeprowadzono badanie na terenie powiatu łomżyńskiego – na terenie Gminy Wizna. Adres punktu: miejscowość Wizna, centrum miejscowości – parki koło Banku Spółdzielczego (z terenu powiatu łomżyńskiego).

Tabela 14. Wynik pomiaru pól elektromagnetycznych, Wizna 2019 r.

Długość geograficzna	Szerokość geograficzna	Data pomiaru		Parametr pomiaru	Wynik pomiaru [V/m]
22° 23' 5"	53° 11' 33"	2019	18.04	Składowa elektryczna 3[MHz]-300[GHz]	<0,2

Źródło: Wyniki pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych za rok 2019

Zgodnie z „Wynikami pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych za rok 2020” w tym roku przeprowadzono badanie na terenie powiatu łomżyńskiego. Było ono przeprowadzone na terenie gmin: Nowogród i Miastkowo. Tym samym nie przeprowadzono go na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego jednak jego wyniki jak i te wykonane w poprzednich latach pokazują pewne tendencje, które mają swoje przełożenie także na sytuację Gminy Przytuły.

Tabela 15. Wynik pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych, Nowogród i Miastkowo 2020 r.

Gmina	Adres	Typ obszaru	Współrzędne punktów pomiarowych			Data pomiaru	Parametr pomiaru	Wynik pomiaru [V/m]	Średnia dla obszaru [V/m]
			Długość geogr.	Szerokość geogr.					
Nowogród	Nowogród, Park Miejski	Pozostałe miasta	21° 52' 45"	53° 13' 41"		22.04.2020	Składowa elektryczna 3[MHz]-3[GHz]	<0,2	2
Miastkowo	Miastkowo, powiat łomżyński	Tereny wiejskie	21° 49' 22"	53° 9' 0"		03.08.2020	Składowa elektryczna 3[MHz]-3[GHz]	0,35	3

Źródło: Wynik pomiarów monitoringowych pól elektromagnetycznych za rok 2020

Zgodnie z treścią „Oceny poziomu pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2022 w woj. podlaskim” z przeprowadzonych w tym roku badań wynika, że zarówno pomiary wykonane w ramach stałej sieci monitoringowej, jak i te zrealizowane w ramach monitoringu badawczego, nie wykazały przekroczeń norm dopuszczalnych. W żadnym punkcie pomiarowym wskaźnik WME nie przekroczył wartości 1. W każdym z punktów zlokalizowanych na terenie gminy wiejskiej uzyskano wartości poniżej dolnej granicy oznaczalności sondy pomiarowej. Dolny próg oznaczalności sondy pomiarowej wynosi 0,8 V/m.

W tymże roku na terenie Gminy Przytuły znalazł się jeden z punktów pomiarowych (adres: Przytuły, ul. Lipowa 28, Szkoła Podstawowa). Wynik 0,5 godz. pomiaru wyniósł: < 0,8 V/m.

Działalność pól elektromagnetycznych nie stanowi obecnie problemu na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Warto prowadzić prace monitorujące zmiany w tym zakresie.

2.6. POWAŻNE AWARIE

W Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. zaznaczono, że wśród podmiotów stanowiących potencjalne zagrożenie dla środowiska znajdują się stacje paliw funkcjonujące w systemie otwartym lub na potrzeby własne zakładu.

Zgodnie z „Informacja Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie powiatu łomżyńskiego za rok 2017” na terenie powiatu do „Rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii” wpisane są: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Piątnicy, „SCANDIC FOOD” Sp. z o.o. w Warszawie, Zakład w Chojnach Starych, AXO Daniel Bałdyga Chłodnia w Jeziorku.

Brak było obiektów położonych na terenie Gminy Przytuły wpisanych do rejestru.

Zgodnie z „Wykazem zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2019” brak na terenie Gminy Przytuły zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR) oraz zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZDR) według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.

Również w „Wykazie zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2020” i „Wykazie zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2021” nie znajduje się żaden zakład z terenu Gminy Przytuły.

W „Wykazie zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej wg stanu na 31.12.2022” nie uwzględniono żadnego zakładu położonego na terenie Gminy Przytuły (ani wśród zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ani wśród zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii).

Jest to zjawiskiem pozytywnym. Oznacza to, że dobra sytuacja przedstawiona w „Programie...” nie uległa pogorszeniu.

Patrząc na sytuację gminy wciąż poważniejsze zagrożenie płynie z wystąpienia potencjalnych katastrof kolejowych czy wypadków drogowych środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne. Największe zagrożenia poważnymi awariami występują podczas transportu paliw płynnych np. do zaopatrzenia stacji paliw.

3. SPRAWOZDANIE – OCENA REALIZACJI PROGRAMU

3.1. CELE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Nadrzędnym celem „Programu...” jest: **poprawa stanu środowiska naturalnego, rozpowszechnianie zasad gospodarki regeneracyjnej i zrównoważonego rozwoju dla polepszenia jakości życia mieszkańców.**

Priorytety ekologiczne dla Gminy Przytuły przedstawione w dokumencie:

- Optymalizacja gospodarki wodno-ściekowej;
- Ochrona powietrza atmosferycznego;
- Ochrona wód (powierzchniowych i podziemnych);
- Ochrona powierzchni ziemi;
- Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym;
- Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu;
- Przeciwdziałanie awariom;
- Nieodwracalne i stopniowe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne i inne pochłaniacze;
- Właściwa gospodarka odpadami;
- Edukacja ekologiczna.

Tabela 16. Cele, kierunki interwencji oraz zadania

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
Gospodarka wodno-ściekowa	Ograniczenie zrzutu nieoczyszczonych ścieków komunalnych do gruntu, wód powierzchniowych i podziemnych	Budowa oczyszczalni ścieków przy domach i innych budynkach	Gmina Przytuły		
		Budowa/modernizacja sieci kanalizacyjnej (jeśli będzie to uzasadnione ekonomicznie)	Gmina Przytuły		
		Budowa kanalizacji deszczowej	Gmina Przytuły		
	Zwiększenie zasięgu oraz modernizacja infrastruktury wodociągowej	Prowadzenie ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontrolowania częstotliwości i sposobów usuwania komunalnych osadów ściekowych	Gmina Przytuły		
		Rozbudowa oraz modernizacja sieci wodociągowej	Gminy Przytuły		
		Budowa i modernizacja gminnych urządzeń wodociągowych	Gmina Przytuły		
	Poprawa stanu gospodarki wodno-ściekowej	Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej	Gmina Przytuły		
Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa racjonalności gospodarki wodnej	Realizacja działań edukacyjnych skierowanych do mieszkańców w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego	Gmina Przytuły, szkoły		
	Zmniejszenie skali niskiej emisji	Poprawa efektywności energetycznej budynków na terenie gminy (zarówno budynków użyteczności publicznej, jak i obiektów prywatnych)	Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
			Gmina Przytuły		
		Wykonanie modernizacji oświetlenia ulicznego	Gmina Przytuły		
		Zmniejszenie zużycia energii elektrycznej	Gmina Przytuły, mieszkańcy		
	Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Budowa instalacji do wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Gmina Przytuły		
	Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie wpływu spalania paliw złej jakości oraz odpadów	Gmina Przytuły, szkoły		
		w paleniskach domowych na stan czystości powietrza, możliwości oszczędzania energii oraz promocji korzystania z transportu rowerowego oraz			
	Zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń powietrza poprzez nasadzenia lasów, promowanie hodowli zagrodowej	Nasadzenia lasów	Gmina Przytuły, Nadleśnictwa		
	Poprawa jakości powietrza poprzez usprawnienie warunków ruchu drogowego na terenie gminy	Promowanie hodowli zagrodowej	Gmina Przytuły, szkoły		
		Przebudowa dróg gminnych oraz powiatowych	Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Powiat Łomżyński, Gmina Przytuły		
	Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji z transportu	Budowa i organizacja tras rowerowych oraz chodników i parkingów	Gmina Przytuły		
		Zakup pojazdów o niskiej bądź zerowej emisji	Gmina Przytuły		
		Wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego	przedsiębiorcy		
Zagrożenia hałasem	Ograniczenie poziomu hałasu	Przebudowa dróg gminnych oraz powiatowych	Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
			Gmina Przytuły		
			Powiat Łomżyński, Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			przedsiębiorcy		
			Gmina Przytuły, Powiat Łomżyński		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły, szkoły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
			Gmina Przytuły		
Promieniowanie elektromagnetyczne	Podniesienie komfortu życia mieszkańców gminy poprzez eliminację zagrożeń promieniowaniem elektromagnetycznym				

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
Poważne awarie i zagrożenia naturalne	Zapobieganie poważnym awariom	Wspieranie służb ratowniczych w zakresie wyposażenia w specjalistyczny sprzęt	Gmina Przytuły		
	Zmniejszanie oddziaływania susz na ekosystem	Kształtowanie struktury użytkowania terenu, w szczególności ochrona oraz zwiększanie powierzchni zalesionych	Gmina Przytuły, mieszkańcy		
	Zwiększenie potencjału wyspecjalizowanych jednostek w zakresie usuwania skutków zdarzeń nadzwyczajnych (m.in. osuwisk, podtopień)	Doposażenie służb ratowniczych	Gmina Przytuły, jednostki OSP		
Zasoby przyrodnicze	Zachowanie bioróżnorodności, zwłaszcza na terenach chronionych	Opracowanie waloryzacji przyrodniczej oraz tworzenie na jej podstawie form ochrony przyrody	Gmina Przytuły		
		Racjonalne gospodarowanie cennymi zasobami przyrodniczymi gminy	Gmina Przytuły		
		Ochrona lasów na terenie gminy oraz tworzenie nowych obszarów leśnych poprzez zalesianie gruntów rolnych o niskiej bonitacji	Gmina Przytuły, Nadleśnictwa		
		Promocja walorów przyrodniczych gminy	Gmina Przytuły, Nadleśnictwa		
		Zachowanie właściwej struktury i stanu ekosystemów i siedlisk	Gmina Przytuły, Nadleśnictwa		
		Tworzenie sieci ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych, atrakcyjnych krajobrazowo oraz dziedzictwa kulturowego	Nadleśnictwa, podmioty zarządzające obszarami chronionymi		
		Prowadzenie działań edukacyjnych	Gmina Przytuły, szkoły		
	Zwiększanie świadomości ekologicznej				

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
	w społeczeństwie	Wykorzystanie nieużytków na uprawy energetyczne Zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdegradowanych, w celu przywrócenia im funkcji przyrodnicze, rekreacyjne lub rolnicze	Właściele gruntów rolnych Gmina Przytuły, właściele gruntów rolnych		
Gleby	Zwiększenie racjonalności zagospodarowania terenu	Podjęcie działań edukacyjnych – szkoleniowych służących promocji rolnictwa ekologicznego i zadrzewień środowiska	Gmina Przytuły, szkoły, Powiat Łomżyński		
		Organizacja programów doradczych dla rolników i zainteresowanych produkcją rolniczą	Ośrodek Doradztwa Rolniczego		
		Realizacja działań w kierunku scalania i wymiany gruntów rolnych	Właściele gruntów rolnych		
		Likwidowanie nielegalnej eksploatacji złóż	Gmina Przytuły		
Zasoby geologiczne	Zapobieganie degradacji zasobów złóż naturalnych	Bieżąca rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych prowadzona przez koncesjonariuszy	Przedsiębiorstwa posiadające koncesję na eksploatację kopalin		
	Rekultywacja terenów wyeksploatowanych	Wdrażanie systemu powiadamiania o zagrożeniach	Gmina Przytuły		
Gospodarowanie wodami	Opracowanie i realizacja planów ochrony przeciwpowodziowej	Wykonanie i modernizacja zabudowy regulacyjnej potoków/rzek	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Białymstoku, Gmina Przytuły		

Obszar interwencji	Cel	Kierunek Interwencji	Podmiot odpowiedzialny	Nazwa zadania	Termin realizacji
		Zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekły wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do dokumentów planistycznych	Gmina Przytuły		
Gospodarka odpadami	Racjonalizacja gospodarki odpadami	Prowadzenie oraz wspieranie działań edukacyjno – informacyjnych promujących właściwe postępowanie z odpadami oraz zapobiegających powstawaniu odpadów	Gmina Przytuły, szkoły		
		Kontynuacja działań w zakresie organizacji efektywnego systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów	Gmina Przytuły		
	Kontynuacja procesu usuwania azbestu	Kontynuacja działań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest	Gmina Przytuły, właściele nieruchomości	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	2022

Zródło: Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r.

3.2. ZREALIZOWANE DZIAŁANIA

Poniżej przedstawiono inwestycje, które zostały zrealizowane na terenie Gminy Przytuły i miały bezpośredni bądź pośredni wpływ na środowisko naturalne.

Tabela przedstawia inwestycje realizowane w latach 2021 – 2023. Były one realizowane obok zadań wykonywanych ciągle związanych z zadaniami własnymi gminy nałożonymi na nią przez ustawę o samorządzie gminnym (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, t.j. Dz.U. z 2023, poz. 40 z późn. zm.) i innymi aktami prawnymi.

Tabela 17. Projekty zrealizowane

Lp.	Nazwa zadania	Poniesiony koszt	Ilość/długość
2021			
1.	Granty na OZE w Gminie Przytuły	całkowite: 1 209 851,06	34 szt.
2.	„Przebudowa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Przytuły”	całkowite: 4 434 321,94	-
3.	„Budowa altany rekreacyjnej wraz z oświetleniem na działce nr 58 w miejscowości Nowa Kubra, gm. Przytuły”	całkowite: 71 800,00	-
4.	Usuwanie odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big Bag	64042,46	130
5.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Przytuły	37472,76	102,06
2022			
1.	„Wykonanie boiska do piłki nożnej i siatkówki o nawierzchni trawiastej”	całkowite 109 470,00	-
2.	Przebudowa infrastruktury drogowej na terenie Gminy Przytuły.	całkowite 4300251,98	-
3.	Usuwanie odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big Bag	80996,76	150
2023			
1.	„Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Przytuły wraz z instalacją punktów oświetlenia ulicznego z zasilaniem z OZE”	całkowite 230 010,00	-
2.	„Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Chrzanowo”	całkowite 554 080,66	-
3.	„Zagospodarowanie przestrzeni rekreacyjno-sportowej w miejscowości Wilamowo”	całkowite 55 910,00	-
4.	„Remont drogi gminnej nr 104634B Mieczki, gm. Przytuły”	całkowite 995 391,54	-
5.	Usuwanie odpadów z folii rolniczych, siatki i sznurka do owijania balotów,	49896,00	132

Lp.	Nazwa zadania	Poniesiony koszt	Ilość/długość
	opakowań po nawozach i typu Big Bag		

Źródło: dane Gminy Przytuły

Koszt powyższych inwestycji to 12 193 495,16 zł.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań jest wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe, które zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska, dokonaną w ramach systemu monitoringu, ilustrują zaawansowanie realizacji Programu w skali rocznej i umożliwiają dokonywanie niezbędnych korekt na bieżąco.

Wyżej wymienione działania, w połączeniu z realizacją zadań o charakterze edukacyjnym, w przyczyniają się do poprawy jakości środowiska na obszarze Gminy Przytuły. Oceniając dotychczasowy stan wykonania celów zaplanowanych w Programie Ochrony Środowiska jednoznacznie można stwierdzić, że na bieżąco są one realizowane. Gmina stara się pozyskiwać dofinansowanie na realizację zadań ze środków zewnętrznych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych w celu realizacji zadań kosztownych, gdyż nie ma możliwości sfinansowania ich ze środków budżetu własnego.

Zachodzi jednak konieczność dalszego podejmowania działań służących poprawie stanu środowiska naturalnego, zgodnych z aktualnym stanem prawnym, a także obecnymi potrzebami i zagrożeniami.

3.3. ZREALIZOWANE WSKAŹNIKI

Tabela 18. Realizacja wskaźników

Cele	Wskaźniki	Poziom realizacji
Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Liczba wybudowanych instalacji do wykorzystania odnawialnych źródeł energii	37 szt.
Poprawa jakości powietrza poprzez usprawnienie warunków ruchu drogowego na terenie gminy	Długość przebudowanych dróg gminnych i powiatowych	11 717
Ograniczenie poziomu hałasu	Długość przebudowanych dróg gminnych i powiatowych	11 717
Kontynuacja procesu usuwania azbestu	Ilość usuniętego azbestu i wyrobów zawierających azbest	102,06 Mg
	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	37 472,76 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły na lata 2021-2025 z perspektywą do 2027 r. oraz danych Gminy Przytuły

4. PODSUMOWANIE

Niniejszy Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Przytuły **dotyczy lat 2021 – 2023**. Przedstawia dotychczas podjęte działania w kontekście stanu środowiska na terenie gminy, aby ten nie uległ pogorszeniu. Działania inwestycyjne w połączeniu z realizacją zadań o charakterze edukacyjnym w dużej mierze przyczyniają się do zachowania oraz poprawy jakości środowiska na obszarze Gminy Przytuły. Do zaobserwowania ich wyników w dużej mierze przyjdzie jeszcze poczekać.

W niniejszym Raporcie widać pewne tendencje, w jakim kierunku zmienia się stan środowiska i jakie wyzwania w tym zakresie nadal stoją przed samorządem.

Nadal konieczne jest podejmowanie różnych działań związanych z poprawą stanu środowiska by postawione w dokumencie cele zostały w pełni osiągnięte.

5. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

TABELA 1. ZMIANY W NUMERACJI JCWP ZWIĄZANE Z WPROWADZENIEM PLANU GOSPODAROWANIA WODAMI NA OBSZARZE DORZECZA WISŁY	8
TABELA 2. GRUNTY LEŚNE.....	11
TABELA 3. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE	11
TABELA 4. STAN ZAOPATRZENIA W WODĘ	12
TABELA 5. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPŁYWAJĄCYCH PRZESZ GMINĘ PRZYTUŁY – ELEMENTY BIOLOGICZNE I PH (2014 – 2019)	14
TABELA 6. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPŁYWAJĄCYCH PRZESZ GMINĘ PRZYTUŁY – STAN FIZYKOCHIMICZNY I EKOLOGICZNY (2014 – 2019).....	15
TABELA 7. JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH PRZEPŁYWAJĄCYCH PRZESZ GMINĘ PRZYTUŁY – STAN CHIMICZNY I OCENA STANU JCWP (2014 – 2019).....	15
TABELA 8. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 1	18
TABELA 9. STAN RZEK (2016 – 2021), CZ. 2	18
TABELA 10. STAN RZEK (2022 R.)	20
TABELA 11. ZESTAWIENIE ZASOBNOŚCI GLEB NA TERENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO W LATACH 2011-2014	24
TABELA 12. ZŁOŻA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH, 2020 R.	28
TABELA 13. ZŁOŻA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH, 2022 R.	28
TABELA 14. WYNIK POMIARU PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH, WIZNA 2019 R.	34
TABELA 15. WYNIK POMIARÓW MONITORINGOWYCH PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH, NOWOGRÓD I MIASTKOWO 2020 R.	35

TABELA 16. CELE, KIERUNKI INTERWENCJI ORAZ ZADANIA.....	38
TABELA 17. PROJEKTY ZREALIZOWANE.....	45
TABELA 18. REALIZACJA WSKAŹNIKÓW	46
 RYSUNEK 1. POŁOŻENIE GMINY PRZYTUŁY NA TLE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO	4
RYSUNEK 2. MAPA ZASOBÓW DYSPOZYCYJNYCH WÓD PODZIEMNYCH W OBSZARACH BILANSOWYCH (STAN NA 31.12.2022 R.).....	23

Przewodniczący Rady Gminy Przytuły

Andrzej Ciszewski